

Repliker och kommentarer

Direktinvesteringarna och sysselsättningen

Replik till Per Eklund.

"Direktinvesteringar, exporten och sysselsättningen" diskuteras av Per Eklund i Ekonomisk Debatt 5/77 i viss utsträckning mot bakgrund av en utredning som jag redovisat i min bok [Meyerson 1976] och i en artikel i denna tidskrift [Meyerson 1976a]. Efter vad jag kan förstå bygger Eklunds kommentarer i första hand på artikeln. På det begränsade utrymme som står till förfogande för en artikel i denna tidskrift går det inte att i detalj redovisa alla argument och förutsättningar. Det finns därför anledning att på vissa punkter kommentera Eklunds framställning.

Eklund skriver: "Behovet att anpassa den färdiga produkten till lokala förhållanden, dvs vikten av 'marknadsnärlighet' anförs av Meyerson som ett ytterligare argument för att tillverka i utlandet. För att detta argument skall bära bör även visas att den tillfredsställande anpassningen av produkter till lokala förhållanden ej kan ske — utan kostnadsnackdelar — t ex genom att enbart bilda ett försäljande dotterbolag med en utbyggd serviceorganisation, verkstad och liknande." Mina fallstudier visar att i många fall större flexibilitet och snabbhet i produktanpassningen kan vinnas genom etablering av viss produktion på den lokala marknaden. Detta gäller särskilt de större industristaternas marknader.

Eklund tar också upp frågan om företagens utländska direktinvesteringar kan medföra en otillräcklig satsning på fort-

satt forskning och utveckling av tekniskt avancerade produkter vid moderbolaget. Frågan kan möjligen ha viss relevans när det gäller ett land med stor hemmamarknad som USA. För Sverige gäller snarast ett omvänt orsakssammanhang. En förutsättning för svensk industris vilja och möjlighet till forskning och utvecklingsarbete är tillgången på tillräckligt stora marknader. Eftersom tillträdet till dessa marknader av olika politiska och ekonomiska skäl kräver lokal etablering blir dessa en förutsättning och inte ett hinder för uppbyggandet av en modern produktionsstruktur i Sverige.

Stort utrymme ägnar Eklund de utländska direktinvesteringarnas effekter på sysselsättningen i Sverige. Det var också det centrala ämnet för min utredning. Att döma av utredningsdirektiven till den nyligen tillsatta statliga utredningen om "de internationella investeringarnas näringspolitiska effekter" kommer även här sysselsättningseffekterna att stå i centrum. Det är därför viktigt att vissa av de slutsatser som Eklund drar på basis av sina studier inte får stå oemotsagda.

Den största svagheten hos de hittills företagna undersökningarna över utländska direktinvesteringars betydelse för sysselsättningen är att de förutsätter ett entydigt samband mellan företagets utlandsproduktion och sysselsättningen i moderlandet. Något sådant existerar självfallet inte. I stället för att koncentrera analysen kring hållbarheten i dessa påstådda samband utgår man från att dessa

är riktiga och bestämmer oftast på mycket hög aggregationsnivå skillnaden i sysselsättning mellan valda alternativ och den faktiska utvecklingen. I formuleringen av dessa handlingsalternativ finner man å ena sidan föreställningen om fullständig substituerbarhet mellan utlandsproduktionen om produktionen i hemlandet och å andra sidan antaganden om fullständig oelasticitet i detta samband. Argumenteringen bakom dessa antagna handlingsalternativ är ofta så formulerade att undersökningarna mer måste betraktas som partsinlagor än som förutsättningslösa utredningar.

Man kan nå en viss ökad klarhet i substitutionsförhållandena genom analyser på bransch- och företagsnivå. Effekten på t ex svensk sysselsättning av svenska företags utländska direktinvesteringar kan formellt delas upp på ett antal additiva kategorier. De två mest betydelsefulla kan definieras som

1. sådant tillskott till svensk sysselsättning som uppnås genom att svenska produktionsanläggningar i utlandet i stället lokaliseras till Sverige.

2. sysselsättning i Sverige som kan hänföras till sådan svensk export som direkt förorsakas av svensk direktinvestering.

Nettosysselsättningseffekten är beroende av värdet på ett antal parametrar — olika "labour output" relationer, substitutionsförhållanden osv. Det torde vara möjligt att åtminstone på företagsnivå

finna dessa värden eller godtagbara approximationer till dem. Man kan däremot inte med någon större säkerhet bestämma skillnader i de försäljningsvolymer som de olika alternativa projekten ger. Detta gäller såväl vid ex post-beräkningar av den typ jag utfört i min utredning som de ex ante-kalkyler Valutastyrelsen numera har att ta ställning till. Detta är så mycket mer betänkligt som redan små förändringar i försäljningsvolymen ger mycket stora utslag på netto-sysselsättningseffekten. Resultatet av "djupare analyser" som Eklund föreslår kommer därför aldrig att kunna bli mer än kvalificerade gissningar. Inte ens avancerade ekonomiska beräkningar av den typ Eklund refererar till [Freeman & Frank] kan här vara till någon avgörande hjälp.

Fil dr *Per-Martin Meyerson*
Sveriges Industriförbund

Referenser

- Eklund, P., [1977], "Direktinvesteringarna, exporten och sysselsättningen", *Ekonomisk Debatt*, årg 5, nr 5
- Freeman, R., H., & Frank, R., T., [1975], "Multinational Corporations and Domestic Employments", *stencil*, Cornell University, USA
- Meyerson, P-M., [1976], *Företagens utländska direktinvesteringar — motiv och sysselsättningseffekter*, Stockholm
- [1976], "Företagens utländska direktinvesteringar — fem fallstudier", *Ekonomisk Debatt*, årg 4, nr 7